*Original Article*

# Kastamonu Education Journal

**May 2018 Volume:26 Issue:3**
**kefdergi.kastamonu.edu.tr**

# Sosyal Ağ Paylaşım Sitelerinin Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına Etkisi

# Social Network Websites' Effects on Reading Habit of Teacher Candidates

***Zehra Esra KETENOĞLU KAYABAŞI[a], Mehmet Arif ÖZERBAŞ[b]***

*[a]Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, PDR Anabilim Dalı, Kastamonu, Türkiye*
*[b]Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye*

## Öz

Bu araştırmanın amacı sosyal ağ paylaşım sitelerinin öğretmen adaylarının okuma alışkanlığı üzerine etkisini anlamaya çalışmaktadır. Katılımcı grubunu Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde çeşitli sınıf seviyelerinde okuyan 20 kadın ve 9 erkek olmak üzere toplam 29 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında nitel veri toplama tekniklerinden biri olan yazışma tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmacı tarafından bir anket formu hazırlanmıştır. Ankette yer alan dört soru ile sosyal ağ paylaşım sitelerinin günlük yaşama etkileri, bu sitelerde katılımcıların ne tür paylaşımlar yaptıkları, sosyal ağ paylaşım sitelerinde kimleri takip ettikleri ve sosyal ağ paylaşım sitelerini kullanmalarının kitap okuma alışkanlıkları üzerindeki etkisi tespit edilmek istenmiştir. Anketlerden elde edilen veriler üzerinde betimsel analiz yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre sosyal ağ paylaşım siteleri ile öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları daha fazla artmıştır. Öğretmen adayları güncel haberlerden hızlı bir şekilde haberdar oldukları için sosyal ağ paylaşım sitelerinin günlük yaşamlarına olumlu etkileri olduğunu ifade etmektedirler. Çalışmanın diğer sonuçlarına göre öğretmen adayları sosyal ağ paylaşım sitelerinin hayatları sanallaştırdığını, bireylerin zamanlarının büyük çoğunluğunu kaybetmelerine neden olduğunu, iletişimi değiştirdiğini, toplum yapısını bozduğunu ve bireyleri sosyal çevrelerinden uzaklaştırdığını düşünmektedirler.

**Anahtar Kelimeler**

*sosyal ağ paylaşım siteleri*
*okuma alışkanlığı*
öğretmen adayları

## Abstract

The aim of this research to understand social network sites' effects on reading habit of teacher candidates. 20 females and 9 males who studied several grades in Kastamonu University composed participant group. In collecting the data correspondence technique was used. Questionnaire forms were prepared by researchers to be asked each of teacher candidates. Questionnaire forms include four questions; social network sites' effects on daily life, what kind of shares made by the participants, whom to followed by the participants and social network sites' effects on reading habit of teacher candidates. Descriptive analysis was conducted on data obtained form the questionnaire forms. According the findings of this research, teacher candidates' reading habit has strengthened with social network sites. Additionally, teacher candidates state that social network sites had a positive impact on their daily life. On the other hand, teacher candidates expressed that social network sites virtualized their lives , wasting of individual's time, changing of communication, disrupting the structure of society and away from the social environments from individuals.

**Keywords**

social network sites
reading habit
teacher candidates

**Geliş Tarihi:** 10.07.2017
**Yayına Kabul Tarihi:** 25.10.2017

**Alıntı:** Ketenoğlu Kayabaşı, Z.E., ve Özerbaş, M.A. (2018). Sosyal ağ paylaşım sitelerinin öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına etkisi. *Kastamonu Education Journal, 26*(3), 945-952. doi:10.24106/kefdergi.413390

## Extended Abstract

**Introduction:** The activity of reading is defined as a habit that is repeatedly carried out throughout life. Individuals, who feel the need to read, engage in continuous, regular, critical and lifetime reading activities (Yılmaz, 2002). Taking into account the concept "lifelong", it is stated that individuals not only adopt their reading habits in their childhood or youth, but at any period of their lives. Reading for enrichment and pleasure is considered among the attitudes of qualified readers (Caldwell, 2008). University students who have adopted a reading habit play a crucial role for both the society itself and its future. This results from the fact that these individuals have a questioning and researching identity, form a unique culture and constitute the elite segment of the society. The present study aims to understand the effect of social networking sites on the reading habits of teacher candidates.

**Method:** This study, carries the purpose to examine the impact of social networking sites on candidate teacher candidates' reading habits, used the qualitative research method. The collection of research data is based on the correspondence technique, which is one of the qualitative research data collection techniques. A questionnaire form was prepared by the researchers as a means of correspondence technique. After the pilot implementation that was carried out with three participants, survey questions were restructured and improved with the aid of experts from the field. The four questions in the questionnaire were designed to identify the effects of social networking sites on daily life, what kind of sharing participants make, whom they follow and how social networking sites affects their reading habits.

**Working Group:** The participants are 29 teacher candidates, who are composed of 20 females and 9 males. These students study at Kastamonu University in the Faculty of Education at different class levels. Participants were given the codes namely S1, S2, S3, S4,.....S28, S29. Teacher candidates who participated in the study were selected through the criterion sampling method, which is one of the purposive sampling methods. Inclusion criteria for teacher candidates were that they had a habit of reading books and using at least one of the social networking sites.

**Findings and Discussion:** As a result of the survey analysis, data was gathered under three themes such as effect, follow and sharing. The opinions of teacher candidates, who had cultivated reading habits, about the concept of effect were examined in the categories "effect on daily life" and "effect on reading habits". Whereas "social life", "forming a perception", "communication" and "individual" were the sub categories of the category "effects on daily life", "positive", "negative" and "neutral" were the sub categories of the category "effect on reading habit". The question "who do you follow on social network websites" was asked to the teacher candidates who have reading habits and then their opinions were categorized within three sections namely "intellectual", "social" and "political". When the question "what kind of posts do you share on social network sites" was asked to teacher candidates with a reading habit, categories such as "information sharing", "virtual life" and literary content" were obtained. In the light of the analyzed data, reading habits of teacher candidates were strengthened through the use of social network sites. These data have pointed out that these sites have a positive effect on their daily lives since they are quickly informed about current news. Teacher candidates frequently prefer to share snapshots on social network sites and make sharing with informative contents. According to other results of the study, teacher candidates are in the opinion that social networking sites virtualize their lives, cause individuals to lose a majority of their time, change communication, corrupt the society, and distract individuals from their social environment. Teacher candidates put forward that they primarily follow their favorite authors, and secondly their friends in social network sites. It is thought that this will have a positive effect in maintaining their reading habits. In the study, teacher candidates in question were asked as to how social networking sites affect their daily lives. They responded as "a waste of time", "awareness of current news", "addiction", "virtualization of life", "environmental distraction". Additionally, according to the statement of one teacher candidate, individuals gain new habits through social network sites.

## 1. Giriş

Günümüzde boş zamanlarında neler yaparsın sorusuna verilen ilk cevaplardan biri kitap okuma eylemidir. Kitap okuma eyleminin boş zaman aktivitesi olarak algılanması söz konusudur. Bu anlayışla beraber modern hayatın getirdiği sınırlı boş zaman aralıklarında vakit bulunduğunda gerçekleştirilen okuma ile bireylerin okuma alışkanlığını kazanması daha güç hâle gelmektedir. Bir şeye alışmış olma durumu olarak tanımlanan alışkanlık, sürekli aynı şeyi yaparak kişinin o davranışa şartlanması olarak ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu, 2016). Bir şeyi alışkanlık edinebilmek için o şeyi sürekli yapmak gerekmekte ise, bireylerin okuma alışkanlığı edinebilmesi için boş zaman beklemeden sürekli okuma yapmaları gerekmektedir. Yılmaz (2002) okuma alışkanlığını bireyin ihtiyaç hissederek yaşam boyu sürekli, düzenli ve eleştirel bağlamda okuma yapması olarak tanımlamaktadır. Yaşam boyu kavramından yola çıkarak sadece çocukluk ve gençlik çağında değil bireyin hayatının herhangi bir döneminde de okuma alışkanlığını elde edebileceği belirtilmektedir. Zevk almaya yönelik okumayı kendini gerçekleştirme ile ilişkilendiren Bircan ve Tekin (1989) okuma alışkanlığını ; "*okumayı ihtiyaç hâline getirme ve yaşamın bir parçası olarak görme*" olarak tanımlamaktadırlar. Ayrıca ihtiyaç hâline getirme aşamasında bireylerin öncelikli yaşamsal ihtiyaçları karşılanmadan okuma ihtiyacını karşılamaya yönelmeyeceklerini belirtmektedirler (Bircan ve Tekin, 1989). Akça ve Molbay (2010) "Okumanın Sosyolojisi" adlı projelerinde toplumumuzun niçin az okuduğunu tartışırken okul yılı bittiğinde öğrencilerin kitaplarını yakmalarının ve satmalarının bizim ülkemize özgü bir uygulama olduğuna değinerek bireylerin sevdiği ve ihtiyaç duyacağı şeyleri yakıp satmayacaklarını vurgulamışlardır.

H. Odabaş, Odabaş ve Polat (2008) okumanın yaşamsal gereksinim bağlamına dikkat çekerek, okuma eylemini sürekli okuma ve süreksiz okuma olarak sınıflandırmışlardır. Yazarlar, anlık bir ihtiyaç hissederek ve çevreden uyarı alarak yapılan okuma türünün süreksiz okuma, her gün düzenli olarak yapılan okumayı ise sürekli okuma olarak tanımlamaktadırlar. Okuma alışkanlığını kazanan bireylerin sürekli okuma yaparak okuma kültürünü kazandıkları açıktır. Sürekli okuma yaparak kazanılan okuma alışkanlığı ya da okuma kültürünün temeli ev ortamında atılmakta ise de okulların bu alışkanlığı kazandırmada rolü çok büyüktür. Millî Eğitim Bakanlığı, *Türkçe Öğretim Programı*'nda bu rolü üstlenerek "*Okuma ve yazma sevgisi ile alışkanlığını kazanmalarını sağlamaktır.*" maddesiyle temel hedeflerinin içinde okuma alışkanlığının kazandırılmasına vurgu yapılmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2015). Okuma alışkanlığı kazandırmak sadece öğrenciyi, veliyi ya da okulu ilgilendiren bir durum değil, aynı zamanda toplumu ilgilendiren ve kazanımı uzun bir süreyi kapsayan sosyolojik bir süreçtir. Alan yazına bakıldığında ise bireysel ve toplumsal gelişmenin ölçütü olarak okuma alışkanlığına vurgu yapılmaktadır (Yılmaz, Köse ve Korkut, 2009; Semerci, 2002; Şahbaz, 2012; Arslan, Z. Çelik & Çelik, 2009; Özbay, Bağcı & Uyar, 2008; Yıldız, Ceran & Sevmez, 2015; Odabaş vd., 2008).

ALA'da (American Library Association) kitap okuma alışkanlığının bir ölçütü olarak bireylerin okudukları kitap sayısı ile okuma alışkanlıkları zayıf okuma, orta düzey okuma ve güçlü kitap okuma alışkanlığı olarak belirtilmektedir. Buna göre yılda 1-5 kitap okuma zayıf okuma alışkanlığını belirtirken, 6-11 kitap okuma orta düzey kitap okuma alışkanlığını ve yılda 12 kitap ve daha fazlası ise güçlü kitap okuma alışkanlığını ifade etmektedir (ALA'dan aktaran Yılmaz, 2004). Literatürde kitap okuma alışkanlığına ve kitap okumaya ilişkin tutumların belirlenmesine yönelik birçok araştırma mevcuttur.

Bilginin hızla gelişen teknoloji ile kolaylıkla yayılması, insanların internette ve özellikle sosyal ağ paylaşım sitelerinde geçmişe oranla daha fazla vakit geçirmeleri ve özellikle internetin hemen her evde var oluşu ile okuma becerisi farklı bir boyuta taşınmaktadır. Çelik (2015) teknolojinin gelişmesi ile düşünülenin aksine okumanın arttığını belirtmektedir. Bu duruma basılı kitapların karşısına çıkan ve kolay kullanım imkânı sağlayan elektronik kitapların (e-kitap) etkisi büyüktür.

Üniversite gençliğinin diğer bireylerle en rahat iletişim kurabileceği bir dönemde ve ortamda iken sosyalleşme aracı olarak sosyal ağ paylaşım sitelerini tercih ettikleri ve zamanlarının çoğunu bu sitelerde geçirdikleri ifade edilmektedir (Akçay, 2011). Araştırmacı ve sorgulayıcı tavırları, kendilerine has bir kültür oluşturmaları ve toplumdaki seçkin kesimi oluşturmaları nedeni ile üniversite gençliği (Yılmaz vd., 2009) kitap okuma alışkanlığı kazanmış bir toplum ve bu toplumun geleceği için büyük önem taşımaktadır. Üniversite gençliği ve kitap okuma alışkanlıkları üzerine alan yazında birçok araştırmaya rastlanmakta iken (Akyol ve Ulusoy, 2010; Arıcı, 2008; Aydın Yılmaz, 2006; Kurulgan ve Çekerol, 2008; Yılmaz vd., 2009;) sosyal ağ paylaşım sitelerinin okuma alışkanlığı olan bireyler üzerindeki etkisine yönelik araştırmalara rastlanılmaması bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu çalışmada sosyal ağ paylaşım sitelerinin öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıkları üzerine etkisini anlamaya çalışmak amaçlanmıştır. Ayrıca katılımcıların öğretmen adayları olduğu göz önünde bulundurulduğunda çalışmanın önemi bir kat daha artmaktadır. Araştırmanın amacına bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

- Kitap okuma alışkanlığı olan öğretmen adaylarının sosyal ağ paylaşım sitelerini kullanmaları ile kitap okuma alışkanlıkları üzerinde ne gibi değişimler yaşanmıştır?
- Kitap okuma alışkanlığı olan öğretmen adaylarının sosyal ağ paylaşım siteleri hakkındaki düşünceleri nelerdir?
- Kitap okuma alışkanlığı olan öğretmen adayları sosyal ağ paylaşım sitelerinde ne tür paylaşımlar yapmaktadırlar?

## 2. Yöntem

### Araştırmanın Modeli

Sosyal ağ paylaşım sitelerinin öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıkları üzerine etkisini anlamaya çalışılan bu araştırma nitel perspektiften yapılmış bir araştırmadır. Nitel araştırma tümevarımsal bir süreçte ilerleyen, araştırmacı, görüşmeler, gözlemler ve belgelerin araç olduğu, anlam ve anlama üzerine odaklanan, zengin betimlemelerin yer aldığı bir araştırma türü olarak tanımlanmaktadır (Merriam, 2013).

### Çalışma Grubu

Bu çalışma, 2015-2016 öğretim yılında öğrencilere araştırmacılar tarafından erişimin kolay olduğu bir dönem olan bahar döneminde yapılmıştır. Katılımcı grubunu Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde çeşitli sınıf seviyelerinde okuyan 20 kadın ve 9 erkek olmak üzere toplam 29 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veriler analiz edilirken katılımcılara Ö1, Ö2, Ö3, Ö4,.....Ö28, Ö29 kodları verilmiştir.

### Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasında nitel araştırma veri toplama tekniklerinden biri olan yazışma tekniğinden yararlanılmıştır. Yazışma tekniği mektup, anket ve yazılı testler gibi araçların kullanıldığı, çok miktarda veriyi kısa zamanda, kolay ve ucuz olarak toplama olanağı sağlayan ve karşılıklı yazılı etkileşimi içeren veri toplama tekniği olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2011). Yazışma tekniğinin aracı olarak araştırmacılar tarafından bir anket formu hazırlanmıştır. Ankette yer alan dört soru ile sosyal ağ paylaşım sitelerinin günlük yaşama etkilerini, bu sitelerde katılımcıların ne tür paylaşımlar yaptıklarını ve kimleri takip ettiklerini ve sosyal ağ paylaşım sitelerini kullanmalarının kitap okuma alışkanlıkları üzerindeki etkisini tespit etmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Üç katılımcı ile yapılan pilot uygulama sonrası ve alandan uzmanların desteği ile anket soruları yeniden yapılandırılarak geliştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adayları amaçlı örneklem yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, araştırmacı tarafından önemli olan özelliklerin listelenerek okuyucunun detaylıca bilgilenmesini sağlayan ve araştırmanın amacını yansıtan amaçlı örneklem yöntemlerinden biridir (Merriam, 2013). Araştırmaya dâhil olma ölçütü olarak öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına sahip olması (ara vermeden her gün düzenli kitap okuyan) ve sosyal ağ paylaşım sitelerinden en az birini kullanıyor olması şartı aranmıştır. Araştırmaya katılmadan önce her bir öğretmen adayına çalışmanın gönüllülük esasına dayandığına, elde edilen verilerin yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacağına, kişisel bilgilerinin istenmediğine dair bilgilendirme yapılarak anketler verilmiştir.

### Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen verilerden betimsel analiz yapılmıştır. Betimsel analiz araştırmanın kavramsal yapı çerçevesi içerisinde yapıldığı analiz türü olarak ifade edilmektedir (Çepni, 2014). Araştırmacılar tarafından birçok defa okunmuş olan anket verilerinden elde edilen ortak ve benzer kavramlar görüşme soruları ile paralel oluşturulan tema başlıklarının altına kodlar halinde listelenmiştir. Önemli olduğu düşünülen her bir kod gruplandırılarak alt kategorileri ve kategorileri oluşturmuştur. İlgi çeken örüntü terimleri bulgular bölümünde yer verilmek üzere ayrı bir belgeye kaydedilmiştir. Birbirleri ile ilişkilendirilen kodlar ise temaları oluşturmuştur.

## 3. Bulgular

Bu araştırmada kitap okuma alışkanlığı olan öğretmen adaylarına cevaplamaları üzere sosyal ağ paylaşım sitelerinin günlük yaşama etkilerini, bu sitelerde katılımcıların ne tür paylaşımlar yaptıklarını, kimleri takip ettiklerini ve sosyal ağ paylaşım sitelerini kullanmalarının kitap okuma alışkanlıkları üzerindeki etkisini tespit etmeye yönelik soruların yer aldığı anket formları dağıtılmıştır. Anket formları üzerinde yapılan analizler sonucunda veriler; etki, takip ve paylaşım olarak 3 tema altında toplanmıştır. Bu temaların altında ortaya çıkan kavramlar katılımcı görüşleri ile birlikte sunulmuştur. Her bir kodun frekansı parantez içinde yanında verilmiştir.

### Etki

Kitap okuma alışkanlığı olan öğretmen adaylarının etki kavramına ilişkin görüşleri "günlük yaşama etki" ve "okuma alışkanlığına etki" kategorilerinde ele alınmıştır. "Günlük yaşama etkileri" kategorisinde "sosyal hayat", "algı oluşturma", "iletişim" ve "birey" alt kategorileri elde edilirken "okuma alışkanlığına etki" kategorisinde ise "olumlu", "olumsuz" ve "nötr" alt kategorileri elde edilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 1 ve Tablo 2'de sunulmuştur.

**Tablo 1. Sosyal Ağ Paylaşım Sitelerinin Öğretmen Adaylarının Günlük Yaşamlarına Etkisine İlişkin Görüşleri**

| Algı Oluşturma | Sosyal Hayata Etkisi | Bireye Etkisi | İletişime Etkisi |
|---|---|---|---|
| Yeni alışkanlıklara yönlendirme (2)<br>Paylaşımlarla etkileme (2)<br>Takipçilerin fikirlerini benimseme (1) | Sosyalleşme (2)<br>Sosyal çevreden uzaklaşma (4)<br>Toplum yapısının bozulması (2)<br>Yalnızlığı paylaşma (1) | Zaman kaybı (10)<br>Bağımlılık (7)<br>Olumlu benlik (2)<br>İçe kapanıklık (1)<br>Huzursuzluk (1)<br>Samimiyetsizlik (1)<br>Bilgi edinme (4)<br>Farklılıklara saygı (1)<br>Beğenilme arzusu (1)<br>Hayatı sanallaştırma (4)<br>Umursamazlık (1)<br>Mahremiyetin yok oluşu (2)<br>Günlük yaşamı engelleme (4) | İletişimin değişmesi (4)<br>İletişimin güçlenmesi (1)<br>Gündemden haberdar olma (9) |

Tablo 1'de öğretmen adaylarına sosyal ağ paylaşım sitelerinin günlük yaşamlarına ne gibi etkileri olduğu sorusuna verdikleri cevaplar kodlanmıştır. Tablo incelendiğinde 10 öğretmen adayı sosyal ağ paylaşım sitelerinin zaman kaybına neden olduğunu, 9 öğretmen adayı gündemden hızlı haber edinmelerini sağladığını, 7 öğretmen adayı ise sosyal ağ paylaşım sitelerinin bağımlılık yaptığını belirtmiştir. Bu durumlara ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Ö21,*"Sosyal ağ paylaşım siteleri toplum içerisinde güncel olayları ve haberleri çok kısa bir sürede yayıyor. İnsanların kalan uzun vakitlerini ise kendinde topluyor."*

Ö22,*"İnsanların çok fazla zaman harcadıklarını ve vakit kaybettiklerini düşünüyorum. Çevreden kopuk hale ve umursamaz duruma gelmelerine neden oluyor."*

Ö24,*"Çoğu insan sosyal ağlara bağımlı durumda. Arkadaş ortamlarında, ev sohbetlerinde artık herkesin elinde bir telefon var ve herkes onunla meşgul."*

Tablo 1'de görüldüğü üzere 4 öğretmen adayı sosyal ağ paylaşım sitelerinin hayatı sanallaştırdığını, 2 öğretmen adayı kişilerin birbirilerini paylaşımlarıyla etkilediğini, 2 öğretmen adayı ise özel hayatın gizliliğinin kalmadığını ifade etmektedir. Bununla ilgili öğrenci ifadeleri sırasıyla şu yöndedir:

Ö6,*"Sosyal paylaşım sitelerinin günlük hayatımızı genellikle olumsuz yönde etkilediği düşüncesindeyim. Şöyle ki; günümüzde biz insanlar sosyal ağlara hapsolmuş durumdayız. Çoğu zaman ailemizi ihmal ediyoruz, arkadaşlarımızı, beslenme alışkanlığımızı ihmal ediyoruz. Bana göre insanların özeli, gizliliği diye bir şey kalmadı bu siteler yüzünden."*

Ö14,*"İnsanlarla iletişim kurmak denilince fotoğraf beğenmek, yorum yapmak veya sanalda mesajlaşmak olarak anlaşılıyor. Artık kimse elindeki telefonu bırakıp arkadaşının gözünün içine bakarak sohbet edip çay içmeyi bilmiyor. Duygularımız hareketlerimiz here şeyimiz göstermelik olmaya başladı. Farkında olmadan sosyal algı oluşturuluyor. Arkadaş olduğumuz, takip ettiğimiz kişilerin düşünceleri bilincimize yerleşiyor."*

Ö7,*"Sosyal ağ paylaşım siteleri artık günlük yaşamın vazgeçilmezlerinden biri haline gelmiş durumda. İnsanlar günlük yaptıkları her türlü etkinliği Facebook üzerinden paylaşıyorlar. Özel hayat denilen bir şey kalmamış durumda..."*

**Tablo 2. Sosyal Ağ Paylaşım Sitelerinin Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlıklarına Etkisine İlişkin Görüşleri**

| Olumlu | Olumsuz | Nötr |
|---|---|---|
| Kitap okumaya yönlendirme (11)<br>Kitap önerisi inceleme (11)<br>Yeni yazar tanıma (1)<br>E-kitap sitelerini takip etme (1)<br>Bilgiyi arttırma (1) | Okumaya daha az vakit ayırma (9) | Herhangi bir etkisinin olmaması (4) |

Tablo 2 incelendiğinde kitap okuma alışkanlığı alan öğretmen adaylarının çoğunlukla sosyal ağ paylaşım sitelerini kullanarak okuma alışkanlıklarını olumlu yönde arttırdıklarını ifade etmişlerdir. 11 öğretmen adayı sosyal ağ paylaşım sitelerinde kitap önerileri okuduklarını ve bu kitapları okumak için edindiklerini belirtirlerken 11 öğretmen adayı ise sosyal ağ paylaşım sitelerinin onları kitap okumaya yönlendirdiğini ifade etmiştir. Öğretmen adaylarının ifadeleri şu şekildedir;

Ö6,*"Sosyal ağ paylaşım siteleri kitap okuma alışkanlığımı olumlu yönde etkiledi diyebilirim. Buralarda*

*gördüğüm bir kitap bununla ilgili bir paylaşım beni o kitabı okumaya yönlendirmiştir her zaman."*

Ö5,*"Sosyal ağlarda değişik türden ve farklı tiplerde yazılmış kitapları not alıp adına yazılan yorumları da göz önüne alarak farklı tarzda kitaplar okumaya çalışırım."*

Tablo 2'de öğretmen adaylarının görüşlerine tekrar bakıldığında 9 öğretmen adayı sosyal ağ paylaşım sitelerinde fazla vakit geçirdikleri ve okumaya daha az zaman ayırdıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının ifadeleri şu şekildedir:

Ö13,*"Kendimi tutmadığım zaman çok kaptırabiliyorum. Zamanın nasıl geçtiğini anlayamıyorum. Bu yüzden zaman tutarak kullanıyorum. Bu yüzden kitap okuduğum saatler azaldı."*

Ö14,*"Bazen internette çok oyalandığımı hissediyorum. Bu da bana yorgunluk olarak geri dönüyor. Bu nedenle de kitap okumakta zorlanıyorum."*

**Takip**

Kitap okuma alışkanlığı olan öğretmen adaylarına yöneltilen sosyal ağ paylaşım sitelerinde kimleri takip edersiniz sorusuna yönelik görüşleri analiz edilmiş ve elde edilen veriler Tablo 3'te verilmiştir. Tepki kavramına ilişkin görüşleri "entelektüel", "sosyal" ve "siyasi" kategorilerinde ele alınmıştır. Elde edilen veriler Tablo 3'te sunulmuştur.

**Tablo 3. Sosyal Ağ Paylaşım Sitelerinde Takip Edilenlere İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri**

| Entelektüel | Sosyal | Siyasi |
|---|---|---|
| Akademisyenler (4) | Arkadaşlar (18) | Politikacılar (2) |
| Edebiyat sayfaları (2) | Aile (6) | Siyaset sayfaları (1) |
| Tarih sayfaları (1) | Komedi sayfaları (3) | |
| Yazarlar (10) | Tiyatro sanatçıları (2) | |
| Kitap yorumcuları (1) | Sporcular (2) | |
| Yayınevleri (1) | Gündemden haber veren siteler (6) | |
| Akademik bilgi siteleri (7) | | |

Tablo 3 incelendiğinde 10 kitap okuma alışkanlığı olan öğretmen adayının sosyal ağ paylaşım sitelerinde beğendiği yazarları takip ettiği 7 öğretmen adayının ise akademik bilgi sitelerini takip ettikleri görülmektedir. "Sosyal" kategorisi incelendiğinde ise öğretmen adaylarının sosyal ağ paylaşım sitelerinde en çok arkadaşlarını takip ettikleri görülmektedir. Bununla ilgili öğretmen adaylarının ifadeleri şu şekildedir:

Ö7,*"Takip ettiğim kişiler; arkadaşlarım, sevdiğim sporcular, milli oyuncular ve akademisyenler. Ayrıca önemli üniversite hocalarından fikir alış verişi yapıyorum. Değişik bilgiler edinmek amacıyla bu tarz farklı kişileri takip ediyorum."*

Ö6,*"Çoğunlukla düşünceleriyle, kitaplarıyla bana bir şeyler kattıklarına inandığım şairleri, yazarları ve düşünürleri takip ederim."*

**Paylaşım**

Kitap okuma alışkanlığı olan öğretmen adaylarının sosyal ağ paylaşım sitelerinde ne tür paylaşımlar yaptıkları sorusu yöneltildiğinde "bilgi paylaşımı", "sanal yaşam" ve "edebi içerik" kategorileri elde edilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

**Tablo 4. Sosyal Ağ Paylaşım Sitelerinde Öğretmen Adaylarının Paylaşım Türlerine İlişkin Görüşleri**

| Bilgi Paylaşımı | Sanal Yaşam | Edebi İçerik |
|---|---|---|
| Dil öğretimi (1) | Yer bildirimi (1) | Şiir (5) |
| KPSS soruları (1) | Anlık fotoğraf paylaşımı (10) | Kitap kesiti (4) |
| Konferans duyuruları (1) | Kutlama dilekleri (3) | Güzel sözler (6) |
| Edebiyat alan bilgisi (2) | Duygu ve düşünceler (6) | Yazar sözleri (1) |
| Haber (7) | Günlük yaşam bildirimleri (2) | |
| Bilgi içerikli paylaşımlar (9) | | |

Tablo 4 incelendiğinde kitap okuma alışkanlığına sahip 10 öğretmen adayının sosyal ağ paylaşım sitelerinde anlık fotoğraflarını paylaştıkları, 9 öğretmen adayının ise bilgi içerikli paylaşımlarda bulunduğu görülmektedir. Ayrıca akademik olarak 4 öğretmen adayının da dil öğretimi, KPSS ve edebiyat alan bilgisi ile ilgili paylaşımlar yaptıkları görülmektedir. Kitap kesiti, yazar sözleri, şiir ve güzel sözler ise 16 öğretmen adayı tarafından verilen cevaplar olarak edebi içerik kategorisi altında görülmektedir. Ayrıca dört öğretmen adayı ise sosyal ağ paylaşım sitelerinde hiç paylaşımda bulunmadıklarını belirtmektedirler. Bu görüşlerle ilgili öğretmen adaylarının ifadeleri şu şekildedir;

Ö9,*"Genellikle ahlaki ve dini konularda takipçilerimi bilgilendirmek amaçlı paylaşımlar yapıyorum. Okuduğum ve sevdiğim kitaplardan şiir, deneme veya biyografileri paylaşıyorum. Öğrendiğim doğru şeyleri paylaşmayı severim. Ben hayatımda oku, anla, yaşa ve yaşat felsefesi ile hareket ettiğim için dostlarımın da bunları öğrenmesini istiyorum."*

Ö24,*"Beğendiğim sözleri, şiirleri ya da güncel olaylarla ilgili tepkilerimi görüşlerimi paylaşıyorum. Çünkü bunları yapmayı seviyorum. İnsanlarla bir şeyleri paylaşmak hoşuma gidiyor."*

Ö7,*"Genellikle insanlara bilgi verici paylaşımlar yapıyorum. İnsanlar boş boş sosyal medyada gezeceğine bazı bilgileri öğrensinler."*

## 4. Sonuç ve Tartışma

Sosyal ağ paylaşım sitelerinin öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına etkilerini anlamayı amaçlayan bu çalışmada öğretmen adayları görüşlerini ifade etmişlerdir. Analiz edilen veriler ışığında sosyal ağ paylaşım siteleri ile öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları daha fazla artmıştır. Güncel haberlerden hızlı bir şekilde haberdar oldukları için sosyal ağ paylaşım sitelerinin günlük yaşamlarına olumlu etkileri olduğunu bildirmişlerdir. Öğretmen adayları sosyal ağ paylaşım sitelerinde çoğunlukla anlık fotoğraf paylaşımı yapmalarının yanı sıra bilgi içerikli paylaşımlar da yapmaktadırlar. Çalışmanın diğer sonuçlarına göre öğretmen adayları sosyal ağ paylaşım sitelerinin hayatları sanallaştırdığına, bireylerin zamanlarının büyük çoğunluğunu kaybetmelerine neden olduğuna, iletişimi değiştirdiğine, toplum yapısını bozduğuna ve bireyleri sosyal çevrelerinden uzaklaştırdığını düşünmektedirler. Ayrıca öğretmen adayları sosyal ağ paylaşım sitelerinde arkadaşlarından sonra en fazla, beğendikleri yazarları takip ettiklerini belirtmektedirler. Bu durumun kitap okuma alışkanlıklarını sürdürmelerinde olumlu etki yapacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada öğretmen adaylarına sosyal ağ paylaşım sitelerinin günlük yaşamlarına ne gibi etkileri olduğu sorulduğunda zaman kaybı, gündemden haberdar olma, bağımlılık, hayatı sanallaştırma ve sosyal çevreden uzaklaşma gibi görüşler bildirmişlerdir. Sosyal çevreden uzaklaşma olgusu incelendiğinde Gardner ve Davis (2013) *"App Kuşağı"* adlı kitabında öğretmen adaylarının görüşüne benzer nitelikte, yeni çıkan güncel aplikasyonlara direnebilen gençlerin ancak anlamlı bir kimlik oluşturabileceklerini ve dolayısıyla sosyal çevrelerinden kopmadan yakın ilişki geliştirebileceklerini ifade etmektedirler.

Bu çalışmada duygularını, düşüncelerini, mutluluklarını ve anlık fotoğraflarını paylaşmaktan çok mutlu olan ve paylaşımı çok seven öğretmen adayları olduğu gibi hiç paylaşım yapmayan yalnızca diğerlerinin paylaşımlarını takip eden öğretmen adayları da bulunmaktadır. Diğer yandan bazı öğretmen adaylarının görüşü ise özel hayatın çok görünür olduğunu ve bu tür paylaşımların özel hayatın gizliliğini ihlal ettiği yönündedir. Bununla paralel olarak Boyd (2007) çalışmasında sosyal ağ paylaşım sitelerinin hayatlarımızı çok hızlı değiştirmekte ve görünür yapmakta olduğunu bu durumun ise hayatlarımızı zorlaştırdığını ifade etmektedir. Sosyal ağ paylaşım sitelerinin bireyleri samimiyetsizleştirdiğini ifade eden öğretmen adaylarından birinin görüşünü, bireylerin Facebook gibi sosyal ağ paylaşım sitelerinde kendilerini etkileyici ve imrenilen bir birey olarak sunma istekleri ve yapmaktan çok yapmış olmak için yaşadıklarını göstermekle uğraştıklarını belirten Gardner ve Davis'in ifadesi (2013) desteklemektedir. Bir öğretmen adayının ifadesine göre sosyal ağ paylaşım siteleri sayesinde bireyler yeni alışkanlıklar kazandırmaktadır. Bu duruma Gardner ve Davis (2013) bireylerin fazla zaman ve fazla çaba gerektiren davranışların kolayca alışkanlığa dönüşmesini sağlayan icatlara önem verdiklerini ve tercih ettiklerini ifade ederek açıklama getirmektedirler.

Öğretmen adayları sosyal ağ paylaşım sitelerinin bireylerin günlük yaşamlarına bağımlılık gibi bir etkisinin olabileceğini ifade etmektedirler. Bu ifadeye benzer şekilde Küçükkurt, Hazar, Çetin ve Topbaş (2009) kullanımlar ve doyumlar yaklaşımını baz alarak üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin medya türlerine çoğunlukla bağımlı olduklarını ve öğrencilerin günlük yaşamlarında medyanın önemli bir yeri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sosyal ağ paylaşım sitelerini zaman kaybettirdiğini ifade eden öğretmen adaylarının görüşüne benzer şekilde Odabaş vd. (2008) lisans öğrencileri ile yaptıkları anket çalışmasında internette gezinmenin kitap okuma alışkanlığını körelttiğini ifade etmektedir. Sarar Kuzu (2006) ise teknolojik gelişmelerin ve popüler kültürün etkisiyle bireylerin kültürel ve manevi değerlerin yerine tüketime yönlendirilmesi, okumanın yerini görüntüye bırakması ve eğitim öğretim sisteminin niteliğinin azalması ile toplumumuzun okuma alışkanlığının azaldığını belirtmektedir.

## 5. Öneriler

Sosyal ağ paylaşım siteleri hayatlarımıza yeni bir boyut kazandıran gerçeklerden biridir. Bireyler bu gerçekten kaçınmak yerine yüzleşerek onu en üst seviyede faydalı hale getirmeye çalışmalıdır. Bu araştırmadan elde edilen sonuç sosyal ağ paylaşım sitelerinin okuma alışkanlığını desteklediği ve daha ileri seviyeye getirdiğidir. Bunun için aileler, öğretmenler ve okullar yeniden düzenlemelere gitmelidirler. E-kitap okumanın yaygınlaştırılması, sosyal ağ paylaşım sitelerinde gönderilerin kitap ve yazar içerikli olması, öğrencilerde estetik merakının kazandırılması ve korunması gibi uygulamalar oku-

ma alışkanlığının sürdürülmesini sağlayacaktır. Bu düzenlemeler için önce üniversitelerden başlanılması gerekmektedir. Akademisyenlerin sosyal ağ paylaşımları kitapsever yönde olmalı ve öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı kazanmalarında model olunmalıdır.

## 6. Kaynaklar


Akça, O. & Molbay, R. (2010). *Okumanın sosyolojisi*. TÜBİTAK Sosyoloji Alanı Orta Öğretim Öğrencileri Arası Araştırma Projeleri Yarışması, Bursa.

Akçay, H. (2011). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında sosyal medya kullanımı: Gümüşhane Üniversitesi üzerine bir araştırma. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 33, 137-162.

Akyol, H. & Ulusoy, M. (2010). Pre-service teachers' use of reading strategies in their own readings and future classrooms. *Teaching and Teacher Education*, *26*, 878-884.

Arıcı, A. F. (2008). Okumayı niye sevmiyoruz? Üniversite öğrencileri ile mülakatlar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *5*(10), 91-100.

Arslan, Y., Çelik, Z. & Çelik, E. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26*, 113-124.

Aydın Yılmaz, Z. (2006). **Sınıf Ö**ğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlığı. *İlköğretim Online*, *5*(1), 1-6.

Bircan, İ. ve Tekin, M. (1989). Türkiye'de Okuma Alışkanlığının Azalması Sorunu ve Çözüm Yolları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 22* (1), 393-410.

Boyd, D. (2007). Why Youth (Heart) Social Network Sites: The Role of Networked Publics in Teenage Social Life." *MacArthur Foundation Series on Digital Learning – Youth, Identity, and Digital Media Volume* (ed. David Buckingham). Cambridge, MA: MIT Press.

Caldwell, J. S. (2008). *Reading assessment: a primer for teachers and coaches*. New York: Guilford Press.

Çelik, T. (2015). Öğrencilerin e-kitap okuma tutumlarının incelenmesi. *Turkish Studies, 10*(3), 271-284.

Çepni, S. (2014). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.

Gardner, H. & Davis, K. (2013). *App kuşağı: Dijital dünyada kimlik, mahremiyet ve hayal gücü*. İstanbul: Optimist.

Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.

Kurulgan, M. & Çekerol, G. S. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *8* (2), 237-258.

Küçükkurt, M., Hazar, Ç. M., Çetin, M. & Topbaş, H. (2009). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı perspektifinden üniversite öğrencilerinin medyaya bakışı. *Selçuk* İletişim, *6*(1), 37-50.

MEB. (2015). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: MEB Basımevi.

Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Edt.) Turan, S. Nobel Yayıncılık, Ankara.

Odabaş, H., Odabaş, Z. Y. & Polat, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, *9*(2):431-465.

Özbay, M. Bağcı, H. & Uyar, Y. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(15), 117-136.

Sarar Kuzu, T. (2006). Ülkemizde çocuk ve gençlerin okuma kültürü edinme sürecindeki temel sorunlar. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, 641-649.

Semerci, Ç. (2002). Türk üniversitelerinde beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin okuma alışkanlıkları. *Eğitim ve Bilim, 27*(125), 36-43.

Şahbaz, N. K. (2012). Evaluation of reading attitudes of 8th grade students in primary education according to various variables. *Educational Research and Reviews, 7*(26), 571-576.

Türk Dil Kurumu (2017). Alışkanlık. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59d5f858a-33da4.14435224 sayfasından 05.10.2017 tarihinde erişilmiştir.

Yıldız, D., Ceran, D. & Sevmez, H. (2015). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları Profili. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8*(3), 141-166.

Yılmaz, B. (2002). Ankara'daki ilköğretim öğretmenlerinin okuma ve halk kütüphanesi kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği, 16*(4), 441-460.

Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerin duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, *5*(2), 115-136.

Yılmaz, B., Köse, E. & Korkut, Ş. (2009). Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma. *Türk Kütüphaneciliği, 23*(1), 22-51.